Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

4 октомври 2024 година*

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Обща политика в областта на убежището — Директива 2011/95/ЕС — Условия, на които трябва да отговарят гражданите на трети държави, за да получат статут на бежанец — Член 2, букви г) и д) — Понятието „действие на преследване“ — Изисквана степен на тежест — Член 9 — Достатъчно тежка съвкупност от дискриминационни спрямо жените мерки — Член 9, параграф 1, буква б) — Форми на действията на преследване — Член 9, параграф 2 — Оценяване на молбите за международна закрила — Член 4, параграф 3 — Задължение за извършване на индивидуална оценка — Обхват“

По съединени дела C-608/22 и C-609/22

с предмет преюдициални запитвания, отправени на основание член 267 ДФЕС от Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд, Австрия) с актове от 14 септември 2022 г., постъпили в Съда на 22 септември 2022 г., в рамките на производства по дела

AH (C-608/22),

FN (C-609/22)

срещу

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: K. Jürimäe, председател на състава, K. Lenaerts, председател на Съда, изпълняващ функцията на съдия от трети състав, N. Piçarra (докладчик), N. Jääskinen и M. Gavalec, съдии,

генерален адвокат: J. Richard de la Tour,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за AH, от N. Lorenz, Rechtsanwältin,

* Език на производството: немски.

– за FN, от S. Moschitz-Kumar, Rechtsanwältin,

– за австрийското правителство, от A. Posch, J. Schmoll и M. Kopetzki, в качеството на представители,

– за белгийското правителство, от M. Jacobs, A. Van Baelen и M. Van Regemorter, в качеството на представители,

– за испанското правителство, от A. Gavela Llopis и A. Pérez-Zurita Gutiérrez, в качеството на представители,

– за френското правителство, от B. Fodda и J. Illouz, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от A. Azéma, J. Hottiaux и H. Leupold, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 9 ноември 2023 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалните запитвания се отнасят до тълкуването на член 9, параграф 1, букви а) и б) от Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 337, 2011 г., стр. 9).

2 Запитванията са отправени във връзка със спорове съответно между AH и FN, от една страна, и Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Федерална служба за имиграция и убежище, Австрия), от друга страна, относно законосъобразността на решенията, с които последната отхвърля молбите на AH и FN за признаване на статут на бежанец.

Правна уредба

Международното право

Женевската конвенция

3 Съгласно член 1, раздел A, точка 2 от Конвенцията за статута на бежанците, подписана в Женева на 28 юли 1951 г. (Recueil des traités des Nations unies, том 189, стр. 150, № 2545 (1954), влязла в сила на 22 април 1954 г. и допълнена с Протокола за статута на бежанците, подписан в Ню Йорк на 31 януари 1967 г. и влязъл в сила на 4 октомври 1967 г. (наричана по-нататък „Женевската конвенция“):

„За целите на тази конвенция терминът „бежанец“ се прилага към всяко лице, което […] при основателни опасения от преследване по причина на раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политически убеждения, се намира извън страната, чийто гражданин то е, и не може да се ползва от закрилата на тази страна, или не желае да се ползва от такава закрила поради тези опасения; […]“.

CEDAW

4 Съгласно член 1 от Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (наричана по-нататък „CEDAW“), приета от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 18 декември 1979 г. и влязла в сила на 3 септември 1981 г. (Recueil des traités des Nations unies, том 1249, № I-20378, стр. 13), по която са страни всички държави членки:

„За целите на тази конвенция понятието „дискриминация по отношение на жените“ означава всяко различие, изключване или ограничаване по признак на пола, което има за следствие или цели намаляване на признанието или непризнаване на осъществяването или упражняването от жените, независимо от тяхното семейно положение, въз основа на равноправието на мъжете и жените, на правата на човека и основните свободи в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската или всяка друга област“.

5 Член 3 от тази конвенция предвижда, че държавите, които са страни по нея, приемат във всички области и конкретно в политическата, социалната, икономическата и културната област всички подходящи мерки, включително законодателни, за осигуряване на пълното развитие и прогреса на жените с цел да им се гарантира осъществяване и упражняване на правата на човека и основните свободи на равноправна основа с мъжете.

6 Съгласно член 5 от посочената конвенция държавите, които са страни по нея, предприемат всички надлежни мерки, по-специално с цел да се променят социалните и културните модели на поведение на мъжете и жените с цел изкореняване на предразсъдъците и премахване на обичаите, както и цялата останала практика, основана на идеята за непълноценността или превъзходството на един от половете или стереотипите за ролята на мъжете и жените.

7 Съгласно членове 7, 10 и 16 от същата конвенция държавите, които са страни по нея, предприемат всички необходими мерки за премахване на дискриминацията по отношение на жените в политическия и обществения живот на страната, в областта на образованието, както и по всички въпроси, засягащи брака и семейните отношения.

Истанбулската конвенция

8 Съгласно член 1 от Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие, сключена в Истанбул на 11 май 2011 г., подписана от Европейския съюз на 13 юни 2017 г., одобрена от негово име с Решение (ЕС) 2023/1076 на Съвета от 1 юни 2023 година (ОВ L 143 I, 2023 г., стр. 4) (наричана по-нататък „Истанбулската конвенция“) и влязла в сила по отношение на Съюза на 1 октомври 2023 г., тя има за цел по-специално както да защитава жените от всички форми на насилие и да предотвратява, преследва и премахва насилието над жени и домашното насилие, така и да допринася за премахването на всички форми на дискриминация срещу жените и да насърчава действителната равнопоставеност между жените и мъжете, включително чрез овластяване на жените.

9 В член 3 от тази конвенция се уточнява, че за целите ѝ „насилие над жени“ се разбира като нарушение на правата на човека и форма на дискриминация срещу жените и означава всички актове на насилие, основано на пола, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически увреждания или страдание за жените, включително заплахи за такива актове, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали това се случва в обществения или в личния живот.

10 Член 4, параграф 2 от посочената конвенция гласи:

„Страните осъждат всички форми на дискриминация срещу жени и предприемат без забавяне необходимите законодателни и други мерки за [нейното] предотвратяване, по-специално като:

– включват в националните си конституции или в друго подходящо законодателство принципа за равнопоставеност между жените и мъжете и осигуряват практическото прилагане на този принцип;

– забраняват дискриминацията срещу жени, включително чрез използване на санкции, когато е уместно;

– отменят закони и практики, които дискриминират жени“.

11 Член 60, параграф 1 от Истанбулската конвенция има следния текст:

„Страните предприемат необходимите законодателни или други мерки, за да гарантират, че насилието над жени, основано на пола, може да бъде признато като форма на преследване по смисъла на член 1, [раздел] A, [точка] 2 от [Женевската конвенция] и като форма на сериозна вреда, която дава право на допълнителна/добавъчна закрила“.

Правото на Съюза

Директива 2011/95

12 Съображения 4 и 16 от Директива 2011/95 гласят:

„(4) Женевската конвенция и Протоколът представляват крайъгълен камък на международноправния режим за закрила на бежанците.

[…]

(16) Настоящата директива зачита основните права и съблюдава принципите, признати по-специално в Хартата на основните права на Европейския съюз [(наричана по-нататък „Хартата“)]. По-специално настоящата директива има за цел да гарантира пълното зачитане на човешкото достойнство и правото на убежище на лицата, подали молба за убежище, и на придружаващите ги членове на тяхното семейство, и да насърчи прилагането на членове 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 и 35 от посочената харта, и поради това следва да бъде изпълнена съответно“.

13 Член 2 от тази директива, озаглавен „Определения“, има следния текст:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[…]

г) „бежанец“ означава гражданин на трета държава, който поради основателни опасения от преследване, основано на раса, религия, националност, политическо мнение или принадлежност към определена социална група се намира извън държавата, чийто гражданин е, и който не може или поради тези опасения не желае да се обърне за закрила към тази държава, или лице без гражданство, което, като се намира по горепосочените причини извън държавата на предишното си обичайно пребиваване, не може или поради такива опасения не желае да се завърне в нея, и по отношение на което не се прилага член 12;

д) „статут на бежанец“ означава признаването от държава членка на гражданин на трета държава или лице без гражданство за бежанец;

[…]

з) „молба за международна закрила“ означава искането, отправено от гражданин на трета държава или от лице без гражданство, за закрила от държава членка, което може да бъде разглеждано като лице, искащо да получи статут на бежанец или статут на субсидиарна закрила, и което лице не иска изрично друг тип закрила извън приложното поле на настоящата директива, която може да бъде предмет на отделна молба;

и) „молител“ означава гражданин на трета държава или лице без гражданство, подали молба за международна закрила, по която все още не е взето окончателно решение;

[…]

н) „държава на произход“ означава държавата или държавите, чийто гражданин е лицето, или за лице без гражданство, държавата на предишното обичайно пребиваване“.

14 Член 4 от посочената директива, озаглавен „Оценяване на фактите и обстоятелствата“, гласи:

„1. Държавите членки могат да преценят, че е задължение на молителя да представи във възможно най-кратък срок всички необходими елементи в подкрепа на своята молба за международна закрила. Държавата членка следва да оцени, в сътрудничество с молителя, елементите, свързани с молбата.

[…]

3. Оценяването на молбата за международна закрила следва да бъде извършено за всеки отделен случай, като се вземат под внимание следните елементи:

а) всички относими факти, свързани с държавата на произход в момента на вземането на решение по молбата, включително законите и подзаконовите актове на държавата на произход, както и начинът на тяхното прилагане;

б) относими декларации и документи, представени от молителя, включително и информация, позволяваща да се определи дали молителят е бил или би могъл да бъде обект на преследване или на тежки посегателства;

в) индивидуалното положение и личните обстоятелства относно молителя, включително и фактори като неговото минало, пол и възраст, за да може да се определи, въз основа на личните обстоятелства относно молителя, дали действията, на които той е бил или рискува да бъде изложен, биха могли да бъдат считани за преследване или за тежки посегателства;

[…]“.

15 Съгласно член 6 от същата директива, озаглавен „Субекти на преследване или тежки посегателства“:

„Субектите на преследване или тежки посегателства включват:

а) държавата;

б) партии или организации, които контролират държавата или значителна част от нейната територия;

в) недържавни субекти, ако може да бъде доказано, че субектите, посочени в букви а) и б), включително и международни организации, не могат или не искат да предоставят закрила срещу преследване или тежки посегателства по смисъла на член 7“.

16 Глава III („Условия за определяне като бежанец“) от Директива 2011/95 съдържа член 9 („Действия на преследване“), който гласи:

„1. За да бъде разглеждан като действие на преследване по смисъла на член 1, [раздел] A от Женевската конвенция, този акт трябва да:

а) е достатъчно сериозен по своето естество или по повторяемия си характер, за да представлява тежко нарушение на основните права на човека, и по-специално на правата, упражняването на които не е възможно да бъде ограничено по какъвто и да било начин по силата на член 15, параграф 2 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи [подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (наричана по-нататък „ЕКПЧ“)]; или

б) представлява съвкупност от различни мерки, включително нарушения на правата на човека, която е достатъчно тежка, за да засегне отделното лице по начин, сравним с посоченото в буква а).

2. Действията на преследване по смисъла на параграф 1 могат да приемат, inter alia, следните форми:

а) физическо или психическо насилие, включително и сексуално насилие;

б) правни, административни, полицейски и/или съдебни мерки, които са дискриминационни сами по себе си или се прилагат по дискриминационен начин;

в) наказателно преследване или наказания, които са непропорционални или дискриминационни;

[…]

е) действия, насочени срещу лицата по причина на техния пол или срещу деца.

3. В съответствие с член 2, буква г) между мотивите, посочени в член 10, и действията на преследване по параграф 1 от настоящия член или липсата на закрила срещу такива действия трябва да има връзка“.

17 Член 10 от тази директива, озаглавен „Мотиви за преследване“, предвижда в параграф 1, буква г) следното:

„При оценяването на мотивите за преследване държавите членки вземат под внимание следните елементи:

[…]

г) една група се счита за определена социална група, когато по-специално:

– нейните членове споделят една вродена характеристика или обща история, която не подлежи на изменение, или споделят характеристика или вярване, до такава степен съществени за идентичността или съзнанието, че не би следвало от лицето да се изисква да се откаже от тях, и

– тази група има собствена идентичност в съответната държава, защото е разглеждана като различна от заобикалящото я общество.

[…]“.

Директива 2013/32/ЕС

18 Член 10 от Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила (ОВ L 180, 2013 г., стр. 60) е озаглавен „Изисквания за разглеждане на молбите“ и параграф 3 от него гласи:

„Държавите членки гарантират, че решенията по молбите за международна закрила се вземат от решаващия орган след извършване на подходящо разглеждане. За тази цел те гарантират, че:

а) молбите са разгледани и решенията са взети индивидуално, обективно и безпристрастно;

б) е набавена точна и актуализирана информация от различни източници, като например [Европейската служба за подкрепа в областта на убежището (EASO)] и Върховния комисариат за бежанците на Организацията на обединените нации (ВКБООН), както и съответните международни организации за защита на правата на човека, по отношение на общата обстановка в страната на произход на кандидата, и при необходимост — в страните, през които кандидатът преминава транзитно, и че такава информация е предоставена на служителите, които разглеждат молбите и вземат решение по тях;

[…]

г) служителите, които разглеждат молбите и вземат решение по тях, имат възможност, когато това е необходимо, да потърсят съвет от експерти по определени въпроси, като въпроси, свързани с медицински, културни или религиозни аспекти, с децата или пола“.

Споровете в главните производства и преюдициалните въпроси

19 AH е афганистанска гражданка, родена през 1995 г. Тъй като баща ѝ иска да я продаде, тя избягва в Иран заедно с майка си. След като пребивава известно време в Гърция, където се омъжва, през 2015 г. тя отива в Австрия, където живее съпругът ѝ, и подава там молба за международна закрила.

20 FN е афганистанска гражданка, родена през 2007 г., която никога не е живяла в Афганистан. През 2020 г. тя подава молба за международна закрила в Австрия. Брат ѝ, който също е от афганистански произход, вече е получил там субсидиарна закрила. В тази молба FN твърди, че е избягала от Иран, където живеела с майка си и с двете си сестри, че никоя от тях не е притежавала разрешение за пребиваване, което било пречка тя да посещава училище, а майка им да работи, и че иска да живее свободно и да разполага със същите права като мъжете.

21 С решения от 26 март 2018 г. и 14 октомври 2020 г. Федералната служба за имиграция и убежище съответно преценява, че твърденията на AH не звучат правдоподобно и че FN не е изложена на реална опасност от преследване в Афганистан, и отказва да им признае статут на бежанец по смисъла на член 2, буква д) от Директива 2011/95. Тя обаче предоставя на AH и на FN субсидиарна закрила по същество със съображението, че при липсата на социална подкрепа в Афганистан те биха били изложени на трудности от икономическо и социално естество, ако се върнат там.

22 И AH, и FN обжалват тези решения пред Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд, Австрия), като изтъкват по-специално, от една страна, че са възприели западни ценности и начин на живот, и от друга страна, че след вземането на властта от талибаните през лятото на 2021 г. положението в Афганистан се е променило така, че жените вече били изложени на мащабни преследвания.

23 Този съд отхвърля подадените жалби като неоснователни, постановявайки, наред с другото, че предвид условията им на живот в Австрия AH и FN не са възприели „западен“ начин на живот, който да се е превърнал в толкова съществена част от идентичността им, че те не биха могли да се откажат от него, за да избегнат заплахи от преследване в държавата си на произход.

24 И AH, и FN подават ревизионна жалба пред Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд, Австрия), запитващата юрисдикция, като отново изтъкват, че положението на жените при новия режим на талибаните само по себе си е основание да им бъде признат статут на бежанец.

25 В това отношение тази юрисдикция отбелязва, че жените, гражданки на Афганистан, принадлежат към „определена социална група“ по смисъла на член 10, параграф 1, буква г) от Директива 2011/95 и че между посочения в тази разпоредба мотив за преследване и „действията на преследване“, на които тези жени могат да бъдат изложени, съществува връзка, както изисква член 9, параграф 3 от тази директива.

26 Посочената юрисдикция припомня, че по време на установения в периода 1996—2001 г. режим на талибаните е постановила, че положението на жените в Афганистан трябва като цяло да се квалифицира като достатъчно тежко и съответно самите дискриминационни мерки спрямо тях да се смятат за действия на преследване по смисъла на Женевската конвенция. Следователно към онзи момент било достатъчно търсещата международна закрила жена да е афганистанка, за да получи статут на бежанец.

27 След падането на този режим на талибаните същата юрисдикция посочва, че е променила практиката си в посока, че право на статут на бежанец имат само жените, за които съществува опасност да бъдат преследвани, поради това че са възприели „западен начин на живот“, който е станал в такава степен съществен за тяхната идентичност, че не може от тях да се изисква да се откажат от него, за да избегнат заплаха от преследване, като този извод следва да се основава на конкретна преценка на съответните обстоятелства. Тя обаче смята, че мерките, които след завръщането си на власт талибаните приемат срещу жените, независимо дали става въпрос за дискриминация, сексуално насилие или умъртвяване, са в мащаб, сравним с този на мерките, прилагани при предишния режим.

28 В този нов контекст запитващата юрисдикция иска, на първо място, да установи дали мерките, приети от талибаните по отношение на жените, са толкова тежки, че могат да бъдат квалифицирани като „действие на преследване“ по смисъла на член 9, параграф 1 от Директива 2011/95. Тя отбелязва, че въпросните мерки, взети поотделно, несъмнено не представляват тежко нарушение на основните права — и по-специално на основните права, за които съгласно член 15, параграф 2 от ЕКПЧ не се допуска дерогация — и съответно не попадат в обхвата на член 9, параграф 1, буква а) от тази директива. Задава си обаче въпроса дали тези мерки, взети в своята цялост, са достатъчно тежки по смисъла на член 9, параграф 1, буква б) от посочената директива.

29 На второ място, запитващата юрисдикция иска да установи дали на афганистанска жена може да се признае статут на бежанец по смисъла на член 2, буква д) от Директива 2011/95, без да се извършва индивидуална преценка на положението ѝ.

30 При тези обстоятелства Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли съвкупността от мерки, които са налагани, подкрепяни или толерирани от субект, фактически разполагащ с управленската власт в дадена държава, и които водят по-специално до това, че жените:

– са лишени от възможността да заемат политически постове и да участват в процесите на вземане на политически решения,

– нямат на разположение правни средства, чрез които да могат да получават защита срещу основано на пола насилие и срещу домашно насилие,

– по принцип са изложени на риск от принудителни бракове и макар последните да са били забранени от субекта, разполагащ фактически с управленската власт, на жените не е предоставена ефективна защита срещу принудителни бракове и такива понякога се сключват дори при участието на лица, на които фактически са предоставени правомощия да упражняват държавна власт и които са знаели, че бракът е принудителен,

– не могат да упражняват трудова дейност или могат да упражняват такава дейност само в ограничена степен — предимно от дома си,

– срещат затруднения при достъпа до здравни заведения,

– са лишени, изцяло или в голяма степен от достъп до образование (доколкото например момичетата имат право само на начално образование),

– нямат право да пребивават или да се придвижат на обществени места, без да бъдат придружавани от мъж (който следва да е в определена родствена връзка с тях), като най-много им е разрешено да правят това само на определено разстояние от техния адрес по местоживеене,

– трябва да покриват изцяло тялото си на обществени места и да забулват лицата си,

– не могат да спортуват,

да се счита за достатъчно тежка по смисъла на член 9, параграф 1, буква б) от Директива [2011/95], за да се приеме, че дадена жена е засегната от тази съвкупност от мерки по сходен начин с описания в член 9, параграф 1, буква а) от тази директива?

2) Достатъчно ли е, за да ѝ се признае статут на [бежанец], жената да е засегната от тези мерки в държавата на произход само на основание на своя пол, или с оглед на преценката дали жената е засегната от тези мерки по смисъла на член 9, параграф 1, буква б) от Директива [2011/95], разглеждани в своята съвкупност, е необходимо да се провери нейното индивидуално положение?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

31 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 9, параграф 1, буква б) от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че попада в обхвата на понятието „действие на преследване“ съвкупността от дискриминационни спрямо жените мерки, които са приети или толерирани от „субект на преследване“ по смисъла на член 6 от тази директива и се състоят по-специално в лишаването на жените от всякаква правна закрила срещу насилието, основано на пола, домашното насилие и принудителните бракове, в задължението им за пълно покриване на тялото и забулване на лицето, в ограничаването на достъпа им до здравни грижи и на свободата им на придвижване, в забраната или ограничаването на възможността им за упражняване на професионална дейност, в забраната на достъпа им до образование и спорт и в изключването им от политическия живот.

32 Съгласно член 2, буква г) от Директива 2011/95, който възпроизвежда член 1, раздел А, точка 2 от Женевската конвенция, „бежанец“ означава гражданин на трета държава, който поради основателни опасения от преследване, основано на раса, религия, националност, политическо мнение или принадлежност към определена социална група се намира извън държавата, чийто гражданин е, и който не може или поради тези опасения не желае да се обърне за закрила към тази държава. Съгласно член 2, буква д) от тази директива „статут на бежанец“ означава, че държава членка е признала гражданин на трета държава или лице без гражданство за бежанец.

33 Разпоредбите на Директива 2011/95 трябва да се тълкуват не само в светлината на общия ѝ разум и цели, но и при зачитане на Женевската конвенция — която, както се посочва в съображение 4 от тази директива, представлява „крайъгълен камък на международноправния режим за закрила на бежанците“ — и на другите относими договори, посочени в член 78, параграф 1 ДФЕС. Сред тези договори са по-специално Истанбулската конвенция и CEDAW (решения от 16 януари 2024 г., Интервюиращ орган на ДАБ при МС (Жени, жертви на домашно насилие), C-621/21, EU:C:2024:47, т. 37 и 44—47, и от 11 юни 2024 г., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Жени, които се отъждествяват с ценността за равенство между половете), C-646/21, EU:C:2024:487, т. 36).

34 Както се потвърждава от членове 1 и 3 и член 4, параграф 2 от Истанбулската конвенция, равенството между жените и мъжете включва по-специално правото на жените на защита от всички форми на насилие, свързано с пола, правото им да не бъдат принуждавани да сключват брак, както и правото им да възприемат или не определени вярвания, да имат

собствено политическо мнение и да го изразяват, а също така да правят собствени житейски избори, по-специално в областта на образованието, професионалната кариера или дейностите в публичната сфера. Същото се отнася и за членове 3, 5, 7, 10 и 16 от CEDAW (решение от 11 юни 2024 г., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Жени, които се отъждествяват с ценността за равенство между половете), C-646/21, EU:C:2024:487, т. 37).

35 Освен това член 60, параграф 1 от Истанбулската конвенция гласи, че насилието над жени, основано на пола, което съгласно член 3 от тази конвенция трябва да се разбира като нарушение на правата на човека и форма на дискриминация по отношение на жените, следва да се признае като форма на преследване по смисъла на член 1, раздел A, точка 2 от Женевската конвенция (решение от 11 юни 2024 г., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Жени, които се отъждествяват с ценността за равенство между половете), C-646/21, EU:C:2024:487, т. 55).

36 Както следва от съображение 16 от Директива 2011/95, разпоредбите ѝ трябва да се тълкуват и при зачитане на правата, признати в Хартата, чието прилагане тази директива има за цел да насърчава и чийто член 21, параграф 1 забранява всяка форма на дискриминация, основана по-специално на пола (вж. в този смисъл решения от 13 януари 2021 г., Bundesrepublik Deutschland (Бежански статут на лице без гражданство от палестински произход), C-507/19, EU:C:2021:3, т. 39, от 9 ноември 2023 г., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Понятие за тежки посегателства), C-125/22, EU:C:2023:843, т. 60, и от 11 юни 2024 г., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Жени, които се отъждествяват с ценността за равенство между половете), C-646/21, EU:C:2024:487, т. 38).

37 На второ място, член 9 от Директива 2011/95 определя признаците, които позволяват дадени действия да се считат за преследване по смисъла на член 1, раздел A от Женевската конвенция. В член 9, параграф 1, буква а) от тази директива се уточнява, че съответното действие трябва да е достатъчно сериозно по своето естество или повторяемост, за да представлява тежко нарушение на основните права на човека, и по-специално на правата, за които съгласно член 15, параграф 2 от ЕКПЧ не се допуска дерогация, а именно правото на живот (член 2), правото на лицата да не бъдат подлагани на изтезания и на нечовешко или унизително отношение или наказание (член 3), държани в робство (член 4, параграф 1) или осъждани без закон (член 7).

38 Употребата в член 9, параграф 1, буква а) от посочената директива на наречието „по-специално“ показва, че член 15, параграф 2 от ЕКПЧ е посочен като насока и илюстрира степента на тежест, която се изисква, за да може дадено действие да се квалифицира като „действие на преследване“ по смисъла на член 1, раздел A от Женевската конвенция (вж. в този смисъл решение от 5 септември 2012 г., Y и Z, C-71/11 и C-99/11, EU:C:2012:518, т. 57).

39 Член 9, параграф 1, буква б) от Директива 2011/95, на който се позовава запитващата юрисдикция, позволява да се окачествати като „действие на преследване“ и съвкупността от различни мерки, включително нарушения на правата на човека, която е „достатъчно тежка“, за да засегне отделното лице по начин, „сравним“ с посоченото в член 9, параграф 1, буква а) от тази директива.

40 От тези разпоредби следва, че за да бъде действие на преследване по смисъла на член 1, раздел A от Женевската конвенция, нарушението на основните права трябва да достигне определена степен на тежест (решение от 19 ноември 2020 г., Bundesamt für Migration und

Flüchtlinge (Военна служба и убежище), C-238/19, EU:C:2020:945, т. 22 и цитираната съдебна практика). Тази степен на тежест е сходна за всяка от хипотезите по член 9, параграф 1, букви а) и б) от Директива 2011/95.

41 Що се отнася по-конкретно до член 9, параграф 1, буква б) от тази директива, такава степен на тежест трябва да се счита за достигната по-специално когато, взети в своята цялост, няколко нарушения на права, които не са непременно права, за които съгласно член 15, параграф 2 от ЕКПЧ не се допуска дерогация, накърняват пълното зачитане на човешкото достойнство, което се гарантира с член 1 от Хартата и което Директива 2011/95, видно от съображение 16, изрично цели да обезпечи.

42 В случая, както по същество подчертава генералният адвокат в точка 54 от заключението си, няма никакво съмнение, че независимо от естеството на репресиите, на които са изложени афганистанските жени при неспазване на наложените от режима на талибаните изисквания — които сами по себе си могат да представляват действия на преследване по смисъла на член 9, параграф 1, буква а) от Директива 2011/95 — посочените от запитващата юрисдикция дискриминационни мерки достигат изискваната степен на тежест както поради интензитета си и кумулативния си ефект, така и поради последиците, които пораждат за засегнатата жена.

43 От една страна, някои от тези мерки трябва да се квалифицират сами по себе си като „действие на преследване“ по смисъла на член 9, параграф 1, буква а) от Директива 2011/95. Това важи по-специално за принудителния брак, който може да се приравни на забранена с член 4 от ЕКПЧ форма на робство, и за липсата на закрила срещу основаното на пола насилие и домашното насилие, които представляват забранени с член 3 от ЕКПЧ форми на нечовешко и унизително отношение.

44 От друга страна, дори да се предположи, че взети поотделно, дискриминационните спрямо жените мерки, които ограничават достъпа им до здравни грижи, до политическия живот и до образование, както и до упражняването на професионална или спортна дейност, или които възпрепятстват свободата им на придвижване или свободата им на обличане, не представляват достатъчно тежко нарушение на основно право по смисъла на член 9, параграф 1, буква а) от Директива 2011/95, тези мерки, взети в своята цялост, засягат жените по начин, при който се достига изискваната степен на тежест, и съответно представляват действия на преследване по смисъла на член 9, параграф 1, буква б) от тази директива. Всъщност, както по същество отбелязва генералният адвокат в точки 56—58 от своето заключение, поради кумулативния си ефект и умишлено и систематично прилагане тези мерки водят до това основни права, свързани с човешкото достойнство, да са отявлено и ожесточено отричани на афганистанските жени заради пола им. Въпросните мерки свидетелстват за установяването на обществена организация, основана на система за сегрегация и потисничество, при която жените са изключени от гражданското общество и са лишени от правото на достойно ежедневие в държавата си на произход.

45 В подкрепа на подобно тълкуване е и член 9, параграф 2 от Директива 2011/95, който съдържа примерен списък с действия на преследване по смисъла на параграф 1 от същия член 9, сред които са посочени, по-специално в букви а)—в) и е) от този параграф, физическото или психическото насилие, включително сексуалното насилие, правните, административните, полицейските и/или съдебните мерки, които са дискриминационни

сами по себе си или се прилагат по дискриминационен начин, наказателното преследване или наказанията, които са непропорционални или дискриминационни, както и действията, насочени срещу лицата по причина на техния пол.

46 С оглед на всички изложени по-горе съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 9, параграф 1, буква б) от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че попада в обхвата на понятието „действие на преследване“ съвкупността от дискриминационни спрямо жените мерки, които са приети или толерирани от „субект на преследване“ по смисъла на член 6 от тази директива и се състоят по-специално в лишаването на жените от всякаква правна закрила срещу насилието, основано на пола, домашното насилие и принудителните бракове, в задължението им за пълно покриване на тялото и забулване на лицето, в ограничаването на достъпа им до здравни грижи и на свободата им на придвижване, в забраната или ограничаването на възможността им за упражняване на професионална дейност, в забраната на достъпа им до образование и спорт и в изключването им от политическия живот, тъй като поради кумулативния си ефект тези мерки накърняват зачитането на човешкото достойнство, гарантирано в член 1 от Хартата.

По втория въпрос

47 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 4, параграф 3 от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че задължава компетентния национален орган — когато определя, предвид преобладаващите в държавата на произход на дадена жена условия към момента на разглеждането на молбата ѝ за международна закрила, дали дискриминационните мерки, на които тя е била или рискува да бъде изложена в тази държава, представляват действия на преследване по смисъла на член 9, параграф 1 от посочената директива — да взема под внимание различни от пола и гражданството лични обстоятелства на тази жена в рамките на индивидуалната оценка на молбата ѝ по смисъла на член 2, буква з) от тази директива.

48 Съгласно член 4 от Директива 2011/95 молбата за международна закрила по принцип се оценява за всеки отделен случай (вж. по-специално решения от 7 ноември 2013 г., X и др. (C-199/12—C-201/12, EU:C:2013:720, т. 73, от 25 януари 2018 г., F, C-473/16, EU:C:2018:36, т. 41, и от 19 ноември 2020 г., Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Военна служба и убежище), C-238/19, EU:C:2020:945, т. 23).

49 По силата на член 4, параграф 3 от тази директива оценяването от страна на компетентните национални органи на основателността на опасенията на молителя от преследване трябва да се извършва за всеки отделен случай бдително и предпазливо, въз основа единствено на конкретна преценка на фактите и обстоятелствата, за да се определи дали установените факти и обстоятелства представляват такава заплаха, че съответното лице да може предвид индивидуалната си ситуация с основание да се опасява, че действително ще стане жертва на действия на преследване, ако трябва да се завърне в държавата си на произход (вж. в този смисъл решения от 16 януари 2024 г., Интервюиращ орган на ДАБ при МС (Жени, жертви на домашно насилие), C-621/21, EU:C:2024:47, т. 60, и от 11 юни 2024 г., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Жени, които се отъждествяват с ценността за равенство между половете), C-646/21, EU:C:2024:487, т. 59).

50 В тази разпоредба са изброени елементите, които компетентните национални органи трябва да вземат предвид при индивидуалното разглеждане на молбите за международна закрила. Сред тях са относимите факти, свързани с държавата на произход в момента на вземането на решение по молбата за международна закрила, индивидуалното положение и личните обстоятелства относно молителя, включително фактори като неговото минало, пол и възраст.

51 Член 4 от Директива 2011/95 действително е приложим към всички молби за международна закрила, независимо какви са мотивите за преследване, изтъкнати в тяхна подкрепа, но същевременно компетентните органи са тези, които трябва да адаптират правилата за оценяване на изявленията и писмените или други доказателства с оглед на особеностите на всяка категория молби за убежище, при спазване на гарантираните с Хартата права (решения от 2 декември 2014 г., A и др., C-148/13—C-150/13, EU:C:2014:2406, т. 54, и от 25 януари 2018 г., F, C-473/16, EU:C:2018:36, т. 36).

52 Освен това член 10, параграф 3, буква б) от Директива 2013/32 задължава държавите членки да гарантират, от една страна, че решенията по молбите за международна закрила се вземат след подходящо разглеждане, в хода на което от различни източници, като например Агенцията на Европейския съюз в областта на убежището (EUAA), наследник на EASO, и ВКБООН, както и съответните международни организации за защита на правата на човека, е набавена точна и актуализирана информация относно общата обстановка в държавата на произход на молителя. От друга страна, тази разпоредба изисква такава информация да е предоставена на служителите, които разглеждат въпросните молби и вземат решение по тях (решение от 11 юни 2024 г., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Жени, които се отъждествяват с ценността за равенство между половете), C-646/21, EU:C:2024:487, т. 60).

53 За тази цел, както се посочва в точка 36, подточка x) от Насоките на ВКБООН за международна закрила № 1, отнасящи се до свързаното с половата принадлежност преследване в контекста на член 1, раздел A, точка 2 от Женевската конвенция, компетентните национални органи трябва да съберат информация за държавата на произход, която е релевантна за разглеждането на подадени от жени молби, като например за правното положение на жените, техните политически, икономически и социални права, културните и социални обичаи в държавата и последиците при неспазването им, разпространението на вредни традиционни практики, влиянието и вида на сигнализираното насилие срещу жени, предоставената им закрила, наказанията, налагани на извършителите на такова насилие, и опасностите, на които може да бъде изложена дадена жена в случай на връщане в държавата ѝ на произход след подаването на подобна молба (решения от 16 януари 2024 г., Интервюиращ орган на ДАБ при МС (Жени, жертви на домашно насилие), C-621/21, EU:C:2024:47, т. 61, и от 11 юни 2024 г., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Жени, които се отъждествяват с ценността за равенство между половете), C-646/21, EU:C:2024:487, т. 61).

54 От горното следва, че самото изискване за извършване на индивидуална оценка на молбата за международна закрила предполага компетентните национални органи да адаптират правилата за преценка на фактите и доказателствата според обстоятелствата и особеностите на отделната молба.

55 От друга страна е важно да се припомни, че в съответствие с член 3 от Директива 2011/95 държавите членки могат да въвеждат или да запазват по-благоприятни стандарти, състоящи се в частност в смекчаване на условията за предоставяне на статут на бежанец,

стига тези стандарти да не противоречат на общия разум или на целите на тази директива (вж. в този смисъл решения от 4 октомври 2018 г., Ахмедбекова, C-652/16, EU:C:2018:801, т. 70 и 71, и от 9 ноември 2021 г., Bundesrepublik Deutschland (Запазване на целостта на семейството), C-91/20, EU:C:2021:898, т. 39 и 40).

56 В случая EUAA заключава в точка 3.15 от доклада си, озаглавен „Country guidance: Afghanistan“ от януари 2023 г., че предвид мерките, приети от режима на талибаните след 2021 г., за афганистанските жени и момичета по принцип са налице основателни опасения от действия на преследване по смисъла на член 9 от Директива 2011/95. Освен това в контекста на настоящото дело ВКБООН посочва, в своя декларация от 25 май 2023 г. относно понятието за преследване при съвкупност от мерки с оглед на настоящото положение на жените и момичетата в Афганистан, че съществува презумпция за признаване на статута на бежанец по отношение на афганистанските жени и момичета предвид действията на преследване, извършвани от талибаните срещу тях единствено поради техния пол.

57 При това положение, що се отнася до молбите за международна закрила, подадени от жени, гражданки на Афганистан, компетентните национални органи могат да приемат, че понастоящем не е необходимо при индивидуалното разглеждане на положението на съответната молителка да се установява, че същата действително и конкретно рискува да бъде обект на действия на преследване в случай на връщане в държавата ѝ на произход, след като са установени свързаните с индивидуалното ѝ положение обстоятелства, като нейното гражданство или пол.

58 С оглед на изложените по-горе съображения на втория въпрос следва да се отговори, че член 4, параграф 3 от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че не задължава компетентния национален орган — когато определя, предвид преобладаващите в държавата на произход на дадена жена условия към момента на разглеждането на молбата ѝ за международна закрила, дали дискриминационните мерки, на които тя е била или рискува да бъде изложена в тази държава, представляват действия на преследване по смисъла на член 9, параграф 1 от посочената директива — да взема под внимание различни от пола и гражданството лични обстоятелства на тази жена в рамките на индивидуалната оценка на молбата ѝ по смисъла на член 2, буква з) от тази директива.

По съдебните разноски

59 С оглед на обстоятелството, че за страните по главните производства настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

1) **Член 9, параграф 1, буква б) от Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила,**

   трябва да се тълкува в смисъл, че

   попада в обхвата на понятието „действие на преследване“ съвкупността от дискриминационни спрямо жените мерки, които са приети или толерирани от „субект на преследване“ по смисъла на член 6 от тази директива и се състоят по-специално в лишаването на жените от всякаква правна закрила срещу насилието, основано на пола, домашното насилие и принудителните бракове, в задължението им за пълно покриване на тялото и забулване на лицето, в ограничаването на достъпа им до здравни грижи и на свободата им на придвижване, в забраната или ограничаването на възможността им за упражняване на професионална дейност, в забраната на достъпа им до образование и спорт и в изключването им от политическия живот, тъй като поради кумулативния си ефект тези мерки накърняват зачитането на човешкото достойнство, гарантирано в член 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

2) **Член 4, параграф 3 от Директива 2011/95**

   трябва да се тълкува в смисъл, че

   не задължава компетентния национален орган — когато определя, предвид преобладаващите в държавата на произход на дадена жена условия към момента на разглеждането на молбата ѝ за международна закрила, дали дискриминационните мерки, на които тя е била или рискува да бъде изложена в тази държава, представляват действия на преследване по смисъла на член 9, параграф 1 от посочената директива — да взема под внимание различни от пола и гражданството лични обстоятелства на тази жена в рамките на индивидуалната оценка на молбата ѝ по смисъла на член 2, буква з) от тази директива.

Подписи